

Feri Lainšček

ORKESTER ZA POLJUBE

Roman o nečastni sestri Terezi

Mnogi bodo želeli razumeti to neobičajno zgodbo, ki mi jo je pred smrtjo zaupala sestra Tereza. Meni vsekakor zadošča, da jo sam razumem. Torej začnimo, kakor je obljubljeno. Bilo je to v tistih časih, ko se je veliko mrtvih vračalo ...

UROK SVETE ANE

Prvi del

... od velike morije, ki je zdrobila mogočna evropska cesarstva, se zažrla v mnoge njihove svetovne kolonije in pobrala devet milijonov duš, je minilo le dobrih deset let. Začenjalo se je leto 1929, ki se kljub divjemu zvonjenju kurantov in obsedenim priprošnjam pred posvečenimi oltarji ni in ni zmoglo prav začeti. Zima je namreč še zmeraj imela sedem glav, hribi in doline so bili njeno otrplo telo, in zaledenela reka, ki se je vila proti nedosežnemu jugu, je bila skrita žila, po kateri tu verjetno niti ni več tekla zemeljska kri. V komaj prehodnih mestnih katakombah pod gradom grofice Herberstein je primanjkovalo drv, po okoliških vaseh in trgih je primanjkovalo vsega, v nebeški tišini še bolj oddaljenih vasic in kajžarskih zaselkov pa so mnogi že povsem opustili upanje. Smrt si je zdaj res nadela bel obraz, njen hlad se je iz zastrtih globin dvignil povsem na površje, zavlekel se je bil med ljudi in je bil vsepovsod – meja med vdihom deviške čistosti in izdihom človeške grešnosti je bila nekje v zraku, tam torej, kjer je ni bilo mogoče predvideti, niti določiti. Šel si pač in se nisi več vrnil, zaspal si in se nisi prebudil, ali pa še tega odmika ni bilo vmes, temveč si kratko malo omahnil v sneg.

Kot bi gospodar pobil muho.

Kdo je bil gospodar, pa je bilo znano.

Tako, kot so bili ljudje tod prepričani, da je bila minula vojna bič božji, ki je udrihal povprek in v imenu višjega smisla ni smel prizanašati z usmiljenjem, so revščino, ki se je samo še razpasla, doživljali kot bolezen. Bila je nekaj,

kar se ni dotaknilo vseh, izbirala je med tistimi, ki si niso dovolj umivali rok, izpraševali duš, dajali miloščine – bila je skratka kazen za grešne rodove in nove izgubljenice. Ta neizprosna zima, kakršne se še starci niso spominjali, pa je pri tem le pomagala, saj je laže vstopala tam, kjer na oknih ni bilo šip, na podbojih hrastovih vrat in ob peči ne več suhljadi. Prišla je tudi laže v telo tam, kjer na mizah ni bilo mesa in slanine ali vsaj v zabelah svinjske masti, temveč so ljudje dan za dnem jedli le pust krompir in repo. Pomorila je bila najprej najbednejše mestne brezdomce, nato so jih jeli trde najdevati tudi po grajskih pristavah in kmetskih skednjih, nemalokrat je kateri obsedel kar v pustoti, kjer sta zmrzal in veter iz njega do jutra napravila strašilo.

Takrat so rekli, da je srečal peklenščka.

Hudič namreč ni pobijal z nevidno roko, kot je to počel gospodar, temveč je siromaka zmeraj prej osebno pozdravil in se ob tem na različne načine zabaval. Če je prišel po pijanca, mu je prinesel žvepleno pijačo in z njim celo nazdravil, če je prišel po lajdro, ji je dvignil krila in jo še zadnjič osmolil med nogami, če pa se je spravil na otroka, se je lahko celo spremenil v Miklavža in ga slepil z darilci, kakršnih ni nesrečnik še nikoli dobil. Tako srečanje se je, skratka, sprva spreminjalo v razuzdano veseljačenje ali vsaj srčno veselje, nato pa, ko je bilo za smrtnika že zanesljivo prepozno, mu je hudobec počasi razkrival svoj pravi namen. Zlate nebeške trobente so se med vse glasnejšim krohotom spreminjale v sajaste troblje kovaških mehov, spoznanje pa se je odstiralo kakor čebula, ki se je sama lupila in je pod vsako plastjo postajala vse bolj grenka. Zalile so ga naposled solze, ki se niso posušile, temveč zmrznile. Po kogar je prišel zlodej, namreč ni šel z upanjem na drugi svet, zato so bili obrazi teh mrtvecev zares strašljivi. Čeprav ni nihče natanko vedel, kaj se jim je bilo pred koncem

v resnici dogajalo, so pričali o neznanski grozi. Izbuljena zrkla, režeče čeljusti in sršči lasje, vse to je ustvarjalo podobe blaznežev, ki so se očividcem globoko vtisnile, zato se je bilo bolje še pravi čas obrniti vstran. A tudi ti, ki so se bili res obrnili vstran, so potem le želeli vedeti, in tudi zato se je o srečanjih s peklenščkom zmeraj veliko govorilo. No, eno je bilo skoraj gotovo, taka njegova zemeljska opravila niso bila povezana z božjo kaznijo, delal je na lastno pest in za svoj užitek – prišel je, ko se mu je le ponudila priložnost, pograbil, kar mu je bilo dosegljivo, in se nato režal vsemu stvarstvu v brk, da je odmevkalo med nebom in zemljo. Bil je pač iz dveh svetov, a nikjer ga niso marali.

Le redki, ki so v teh ubožnih časih ostali brez strehe nad glavo in tudi niso imeli rodbine, da bi se lahko k njej zatekli, so imeli to srečo, da se jih je usmilila obča uprava in jim dodelila posteljo v mestni hiralnici. Bili so to zvečine ostareli hlapci in dekletke, pa tudi dninarji iz premožnejših okoliških občin, ki so lahko plačevale oskrbo. In če kdaj, potem so se ravno sredi te krute zime zavedeli, kaka je bila to pravzaprav milost in navsezadnje tudi razkošje. V lončenih pečeh so tu vsake toliko celo podkurili, shrambe v kuhinji so bile kar založene in tudi kotli za prekuhanje perila in posteljnine niso nikoli povsem zamrznili. Para, ki se je dvigovala iz njih, je talila sneg in mraz ga je sproti spreminjal v ledeno satovje, zduh po scalini in lugu pa se je sukal po dvorišču in se kdaj zavlekel tudi daleč po ulicah proti središču mesta. Čeprav je bil kajpada gabljiv in za nevajen nos včasih hudo neprijeten, je ta čas vendarle pričal tudi o gorkem zavetju hiralnice, pa tudi bolnišnice, ki je bila tik ob njej. Prinašal je okus iz kraja, v katerem je bilo ljudem še mar za siromaka. Takih krajev pa je bilo zdaj na tem svetu malo. Velika vojna, ki se je bila sicer končala že pred desetletjem, je na svoj način še zmeraj izzvenevala v

mnogih dušah in jih čudno spreminjala. Srca mnogih, ki so sicer že nehali žalovati za izgubljenimi, so sčasoma otrdela, tisti pa, ki so še zmeraj koga čakali in ki so verjeli, da bo ravno njih odrešil čudež, so bili povsem zaprejeni v to svoje noro upanje in jih drugo sploh ni zanimalo. Še huje je bilo s tistimi, ki so sami preživeli kako kalvarijo v Galiciji ali na Piavi, saj zanje je bila zdaj vsaka druga nesreča neznatna in trpljenje nevredno. Razen tega pa je bilo tudi res, da se mnogim niti še sedaj ni godilo prav nič bolje kot med vojno, zato so omagani greneli in so se v mislih že poslavljali od življenja. Strlo jih je lažno upanje, ki ga je mir svojčas glasno razglašal, nato pa se v težko pričakovanem olajšanju spet niso imeli česa oprijeti.

• 12

No, ampak ta vonj, torej – seveda ni bil le skomina, temveč tudi vaba. H kotlom za hiralnico se je prišel vsak čas kdo pogret. Običajno so bili to konjarji, ki so v bolnišnici na koga čakali, ali pa obiskovalci, ki se jim ni zljubilo takoj stopiti do bolnika, vmes pa je bil vse pogosteje tudi tak, ki je primahedral naravnost. A takega je stari Kutnjek, ki je tu skrbel za kotle in peči, seveda tudi takoj prepoznal. Povlekel si je tedaj prešito in pod brado tesno zavozlano huzarsko kapo samo še bolj na oči, se nekako ves prihulil kot mačka, ko se boji za skledo, in se začel mrmraje pogovarjati s predmeti, ki se jih je dotikal. »Bo kaj haska iz tebe, mater ti tvojo leseno, ali si duh?« je rekel polenu, ki ga je v vrhom vojaškega škornja potisnil še globlje v žerjavico. »Ti boš pa tudi zgorela, če ne boš mešala, kot je treba,« je zagrozil svoji velikanski zlizani kuhlalnici, ki seveda ni bila čisto nič kriva, da v njegovih rokah ni bilo več nekdanje moči. »Čuj, kaj se pa ti zdaj greš, mater ti tvojo plehnato?« se je nato že hudoval nad pokrovom, ki se ni ravno prilegel. »Rekel sem stokrat že upravitelju, da mi nimamo s plehom tu kaj početi, saj za nas je še gus prelahak,« je

zategnil in si z roke ihtavo zvlekel rokavico, ki jo je bila premočila vrela voda. »A briga to upravitelja, mater mu, če bo Kutnjek enkrat ostal brez rok,« je potisnil prste v sneg in šele takrat tudi zares zatulil.

»Se lahko samo malo pogrejem?« je tako prišli le prišel do besede.

»Malo,« ga je prvič pogledal naravnost. »Če veš, kaj je to – malo?« je takoj tudi vprašal. »Ker malo je malo, pa ti mora biti dovolj,« je zažmirkal. »Mater ti, jaz tu lepo razkužujem, ti mi pa sem nosiš bacile,« je čez čas pojasnil. »Še zaprli me bodo, če pride nadzor.«

»Ne bodo, ne,« je zašepetal možak, ki si je z vidnim užitek-om grel hrbet.

»Da ne?« je naglo vstal Kutnjek. »Kot da ti o tem sploh kaj veš,« je odmahnil. »Briga tebe za higieno in cel svet,« je obupal. »Saj se še posrati ne znaš drugje kot za grmom,« je začel prazniti kotel in je na obiskovalca pozabil.

Tako je lahko srečnejš ostal dlje kot samo malo. Dano je bilo njegovim zaledenelim kostem, da so se počasi od-tajale. Po dolgem času se je lahko zopet brez navora pre-stopil in se pretegnil, kot bi se ravnokar zbujal. Začutil je tudi srce, ki se je prav tako zganilo in mu pognalo kri po žilah, prebujati se je jelo v njem življenje in postajati spet lakomno. Odpel si je razpadajoči šinjel in ga tiščal k peči, da bi se tudi vlažno in plesnivo blago dodobra napilo gorkega, vmes pa je preko rame zrl po trnaci, ali bo kje šla kaka strežnica ali sestra. Razvedelo se je namreč medtem tudi, da je iz tukajšnje kuhinje včasih kdo kaj dobil. Bile so to sicer res pomije, med katerimi je bilo le redko mesa ali kruha, a je bilo vsaj nekaj, zdaj ko že dolgo ni bilo sadja in drugih plodov, pa tudi ne listja in trave. Vbogajme iz hi-ralnične kuhinje je bil pičel, ker so oskrbovancem obroke delili po mericah, na ostanke pa so to zimo vse bolj prežali

uslužbenci. Naposled je upravitelj zaradi vse pogostejših prepиров, ki so mu bili nekako prišli na ušesa, tako razdeljevanje celo prepovedal. Sestavljati so morali poslej spiske, ki so določali vrstni red upravičencev, ostanke pa so med zaposlene delili po mericah. A tudi tako blagoslovljena rešitev pač ni razrešila vseh zapletov. Večina je bila ob čakalnih vrstah v zadregi, nekateri so se jih tako sramovali, da se raje sploh niso pribeležili, tretji pa so lepo še naprej kradli.

»Hej!« je tedaj ves v spozabi vzkliknil vsiljivec in se med plahutavim poskokom skorajda slekel iz razpetega šinjela. »Hej, vi,« je podrsavajoč po zaledenem dvorišču stekel za sestro, ki je s praznim medicinskim pladnjem v naročju prihajala med oboki. »Čakajte no, gospa,« jo je prosil z vsem telesom, dokler ni naposled zastala. »Ali imate kaj?« si je zanesel razprto dlan k ustom. »Ali lahko prosim?« se je počasi, najprej z enim, nato pa še z drugim kolenom, spustil pred njo na tla.

Mlada ženska, ki si je na poti iz sanatorija plašč le ogrnila čez ramena, si je preprijela ovratnik in ga povlekla pod brado. Zdelo se je, kot da se je klečečega celo ustrašila in je zdaj tuhtala, kako naj se brani. Njen lepi blede obraz se ji je v tej otrpli preži samo še zožil, njene velike oči pa so bile modre – modre, kot je nebo le sredi najčistejšega poletja, je pomislil berač, prepolne tistih čudežnih nebesnih barv, ki jih morda sploh ne bo več dočakal, ga je spreletelo in je v tem zrenju za čuda nehal misliti na hrano, temveč je zdaj kar tako razmišljal o življenju in tistih redkih dotikih lepega, ki so nam kdaj dani. Zdelo se mu je, kot da bi bil prav take oči že nekoč videl, a je zaman tipal za njimi po spominu, zato je bil bolj prepričan, da jih je že od nekdanj nosil v sanjah in jih je zdaj našel – ampak čemu, zakaj? Nobenega smiselnega odgovora ni bilo na vprašanje, zakaj

ga je ta njen široki pogled tako opijanal, še manj je seveda razumel, kaj je lahko to pomenilo.

Ženska je bila pač lepa.

No, bilo je na obeh dravskih bregovih veliko lepih žensk in tega je bil vajen.

Ampak te njene lepe oči – ali so bile zares samo lepe ali je bilo v njih še kaj? Če bi rekel, da so se mu zdele skrivnostne, jih to ne bi dovolj opisalo. V njihovi globoki modrini je bilo nekaj bolj zgovornega. Taka se mu je včasih zdela samota ptic v višavah, ki jim ni bilo videti konca. In zavest o taki izgubljenosti v tistem brezkončju ga je napolnjevala z otožnostjo. Ja – in prav to je zdaj čutil v očeh te tuje ženske, ki jo je bil nameraval prositi miloščine. »Oprostite,« je šepnil, ne da bi se sploh zavedal. »Res mi oprostite,« se je počasi dvignil. »Saj ni treba,« je otrešel. »Saj niti nisem lačen.«

15 ■

»Uš!« je bil tedaj ob njem že tudi Kutnjek. »Pa je prosil, da se bo samo grel!« je ves zadihan od vznemirjenja pojasnjeval sestri. »Mater ti petlarsko!« je zavihtel kuhalnico in jo obrnil kot sabljo. »Saj ste hujši kakor golazen,« se je komaj zadrževal, da ga ni kresnil po temenu. »Spravi se mi pri priči z dvorišča ali pa te nataknem na tole,« ga je nato sunil pod rokavom med rebra.

»Čakajte, čakajte,« je s pladnjem v naročju stopila vmes ženska. »Saj ni nič takega,« je dejala s prav blagim glasom. »Možak bo prišel zadaj za kuhinjo, jaz pa bom šla pogledat, ali se mogoče kaj najde,« se je zdelo, da se je celo nasmehnila.

»Ampak gospa Tereza?!« je odstopil stari in se po mačje ozrl naokoli, kot bi oprezal, ali ni tega, bog ne daj, zdaj kdo slišal. »Saj vendar veste, da mu ne smete dati,« je ves pretresen dejal za zobmi. »Najstrože je po novem to prepovedano.«

»Eh, moj Kutnjek,« se je sestra zdaj res nasmehnila. »Kaj vse je danes že prepovedano,« se je obrnila na peti in tujcu z brado pomignila, naj pride zadaj za kuhinjo. »Če bo zaradi ene kruhove skorje propadla hiralnica, potem pač ni vredno, da sploh stoji,« je dodala bolj zase in z dvignjeno glavo odšla proti glavnemu vhodu.

Starec je nameraval še nekaj reči, pa očitno ni našel besed, ki bi jo morda še lahko ustavile. Bilo je v njenem glasu in drži nekaj, kar mu je v hipu vzelo moč. Zato tudi tujca ni več niti pogledal, temveč je stisnjenih zob odskakljaj nazaj h kotlom. Zapičil je s kuhalnico v krop, preobračal je rjuhe, da so se napihovale, delale velike balone in sikale, kot bi bile med prevretim perilom skrite kače, para, ki se je dvigovala iz kotla, pa ga je kmalu celega prekrila. »Prekleti smrad,« si je pravil. »Mater ti,« je ponavljal. »Ali je to sploh normalno, da mora pošten človek celo življenje tujo scalnico prekuhavati?« se je spraševal na robu joka. »Nazadnje pa si s tem spet ne odreši duše, temveč bo potem lepo še naprej tam zgoraj stražaril pri kotlih,« se je spopadal z dvomom. »Ej, Kutnjek, Kutnjek,« je omahujoč vzdihoval iz pare. »Zakaj te ni mati že takoj spustila v vodo?« je vzklikal. »Takrat, ko še nisi znal plavati. Veliko hudega bi ti s tem prihranila in zelo bi ji bil zdaj tam v nebesih hvaležen.«

Zdelo se je, da ni potem nihče ničesar slišal niti videl, pa ni bilo tako.

Upravitelj hiralnice, doktor Kūhar, je naslednji dan že takoj ob prihodu naročil pisarju, naj mu prinese kartoteko Terezije Jurša, pomožne sestre, zaposlene na medicinskem oddelku. To pa seveda ni bilo dobro znamenje. Iz upravne pisarne je po hodnikih zavela tišina, ki se je širila hitreje kot slaba novica in slutljivo napovedovala, da se bo nekaj zgodilo. Slišati je bilo zato to dopoldne po sobanah le vzdih, prdce in kašlje obnemoglih starcev, osebje pa je raje molčalo in ni želelo niti ugibati, zakaj si je upravitelj vzel tokrat kar nekaj ur za kartoteko in odločitev. No, malo-kdo je na tihem verjel, da bi šlo za premestitev na katerega izmed bolnišničnih oddelkov, saj to bi bilo v resnici povišanje, kaj takega pa je bilo v teh časih redkost. Druga možnost je bila seveda odpoved, izguba službe, ki je sodelavki pomenila preživetje, saj je bila vdova. Take usode pa so se zaposleni bali bolj kakor smrti. Te so bili namreč vajeni, že od jeseni ni minil teden, da ne bi kdo tu zapustil postelje, poleg tega je tudi nekako veljalo, da je večno slovo pomenilo odrešitev. Če že kje, potem se je pač v hiralnici vedelo, kako se v človeku na koncu zgosti preteklost, kake usedline pusti življenje in zakaj naposled splahni upanje, da bo nekoč bolje. Umiranje na toplem, kar so oskrbovancem mnogi zavidali, je navsezadnje pomenilo res samo to – za telo je bilo za silo poskrbljeno, duša pa je odhajala samotna kot sleherna. Ena taka shirana smrt, ki je za dotičnega sicer

res pomenila dokončno slovo, je bila za vse druge nekaj povsem človeškega. Tudi če niso bili prostodušni, mu niso znali pomagati.

Sestra Tereza, ki je umikajoče se poglede kmalu opazila in zaslutila, da je tokrat res ona na vrsti, je šla raje v negovalno sobano in se zamotila. Ni verjela, da bi bilo lahko v zvezi z njenim delom kaj posebej narobe, saj je zmeraj postorila vse, kar ji je bilo naloženo, in je običajno ostajala dlje, kot bi bilo treba. Priučila se je bila že kot dekle v rezervni vojaški bolnišnici v Šterntalu, kjer je bilo tisti čas toliko ranjencev in drugih bolnikov, da ni nihče niti razmišljal o delovnem času. In to ji je nekako ostalo – biti z bolnikom, dokler te potrebuje, slediti času, ki ga ne merijo ure, temveč bolezen –, zato se ji je zdelo samo po sebi umevno, da je tudi tu šla čez kapijo, ko je ni nihče več pogrešal. Res je bilo sicer, da so tako predanost opažali le oskrbovanci in so ji bili tudi edini hvaležni – a saj to je bilo poglavitno in je zadoščalo. Zakaj bi uprava beležila prostovoljstvo, ki ga itak ni mogla plačati, in čemu bi ga opažali sodelavci, ki se jim je zmeraj mudilo domov? Imeli so družine, čakali so jih otroci in domača dela, ona pa je bila sama. Že vse od lanske pomladi sta bili njen dom ena sama soba in kuhinja, ki jo je delila z drugo podnajemnico, gospodično Gemo, varuško v otroškem zavetišču. Čutila je, da bo tako še dolgo časa tudi ostalo. Imela je dovolj moči za delo, o svojem življenju in prihodnosti pa ni želela niti razmišljati.

Tistega dne, ko so iz Drave izvlekli Pavleka Juršo, je kratko malo odnehala.

Ničesar si ni več želela, nič ni pričakovala in tudi ne upala.

Njen dan ni bil enak dnevu le zato, ker je že navsezgodaj odhajala v hišo, ki je bila preporna starčevskega nemira in krčevitosti. Ljudje, ki so tu čakali na smrt, niso bili tako otopeli in vdani v usodo kot ona. Čeprav se je v tem zale-

denelem času spet mnogih polaščal občutek, da je ves svet le ena velikanska hiralnica, se tisti, ki so šli proti koncu, s tem niso znali tolažiti. O času, ki je bil že za njimi, so običajno razmišljali, kot da bi jim ga bil kdo ukradel. Počutili so se opeharjene, izkoriščene in zavržene. A kako naj bi se navsezadnje drugače počutili, služkinje, hlapci, dninarji, viničarji in obubožani kajžarji, ki jim gospodarji več niso želeli nuditi niti strehe, otroci pa so pomrli ali se porazgubili po svetu. Tudi če niso imeli smrtnega greha in so lahko upali, da jim bo v nebesih povrnjeno, se je zemeljska grenkoba kopičila, jih razžirala ali se spreminjala v žolč. Kdor ne bi poznal njihove klavrne usode, bi lahko dejal, da jih je spravila na kant žlehtnoba, in jim celo privoščil to poslednjo mantrnijo za gluхими zidovi poleg špitala. Sicer pa so bili celo med osebjem taki, ki so na tihem res tako mislili. Strežnik Gorza gotovo, saj je kdaj koga, ki je močil posteljo ali se podelal v rjuhe, tudi udaril. Našli pa so se še drugi, ki si niso želeli v službo s sočutjem in so pri starcih pač opravljali kot pri živini.

»Ja dajte no?!« je v koprene njene zazrtosti naposled stopil pisar. »Že celo jutro vas iščem,« ji je s snetim monoklom pomahal v obraz. »Kaj se pa skrivate?« je zatancal okoli nje in jo povlekel za laket. »Ne mislite vendar, da vam bo to kaj pomagalo, če boste zdaj tiščali glavo pod perut,« jo je še vlekel po hodniku. »Na to bi morali prej misliti.«

»Na kaj bi morala prej misliti?« se je prav zdrznila in se ustavila.

»Na kaj, na kaj,« je zabevskal in jo spet tipal za komolec. »Kako naj jaz vem, kaj?« jo je potisnil predse. »Kaj pa mene briga vaš greh,« jo je zdaj že rinil po stopnicah. »Jaz vem samo, da so gospod upravitelj prav hudi, ker ste jih tako grdo pustili čakati.«

»Človek!« ga je pogledala preko rame. »Obsojate me, ne da bi sploh vedeli, za kaj,« je bila do obisti zgrožena. »Privoščite mi ali me pomilujete, le na to ne pomislite, da morda nisem ničesar zakrivila,« je spet zastala.

Možak se je zdaj kar umaknil in si z vajeno kretnjo nataknil naočnik. Ob tem se je skremžil in zažmirkal, kot bi ga bil pogled skozi brušeno steklo nekje pod lobanjo hudo zabolel – a v resnici so ga tam zbodle njene besede, ki jih ni zmogetl v hipu premisliti. Begav in preplašen, kot je zdaj bil, pač ni zmogetl dojeti, da je lahko tako oporekala usodi in mu na tak čuden način zamerila, da ni tudi sam podvomil. A le kako naj bi dvomil – in čemu bi sploh dvomil o nečem, kar je bilo v izključni pristojnosti upravitelja? Ta mlada ženska si je to res zelo po svoje zamišljala, očitno pa je bila tudi prepričana, da se je s predpostavljenim mogoče pogajati, zato ji nikakor ni mogetl napovedati dobrega. Dobilala bo, kar si je že s to svojo drzno držo zaslužila, četudi sicer morda res ni zagrešila česa preveč oporečnega. Tak je bil red v tej hiši, veljal je od nekđaj in treba ga je bilo spoštovati, saj bilo bi veliko slabše, če ga ne bi bilo. Vsak bi potem kar nekaj terjäl, marsikdo bi imel besedo, reči pa bi šle po svoje – tako pa se je k sreči še vedelo, komu se je treba ukloniti in koga je dovoljeno tlačiti. Njegova edina naloga je zdaj navsezadnje bila, da jo poišče in čim prej pripelje v vrhovno pisarno, kaj si je ona o tem mislila, pa je bilo povsem nepomembno, zato se je nekako spet zbral in je rekel le: »Grevä – pa amen.«

Napotila se je pred njim in ga ni več pogledala.

Tudi ko je segel po kljuki in ji pridržäl težka hrastova vrata, je šla mimo njega, kot da bi bil navaden lakaj, ne pa upraviteljev pisar, ki se edini lahko dotika zaupnih listin in prisostvuje skrivim dogovorom. A taka je pač bila sestra Tereza, hodila je neko svojo pot, zrla v neki svoj

prav, bila je blaga z vsemi, ki tega niso terjali, ko pa je kdo hotel kaj, kar ji ni bilo po volji, se je na mah zakrknila. Takrat se je njeno obličje spreminjalo v nabožno podobo, ki se ni zmogla več nasmehniti, vsa njena drža je bila nekako vzvišena in duša odmaknjena, kaj zlahka je kdo tudi pomislil, da se s stopali ne dotika tega sveta. Če bi bila grajska ali vsaj bogataška gospa, bi med ljudmi mor-da obveljalo, da je prevzeta od dobrega, tako pa je bilo to njeno glorio moč pripisati le kljubovalnosti. Nekaj je bilo v njej, kar ji ni dopuščalo, da bi pokleknila, kaj šele da bi se plazila, kot so to počeli mnogi, vzgojeni z molitvijo in prepojeni s ponižnostjo, da bi se – kot so si o tem radi rekli – laže preživljali z revščino. Kaj natanko je bilo to, se ni nikoli vprašala. Ob vsem, kar je bila dotlej videla, pa tudi skusila, se ji je zdelo bedno, če je skušal kdo trgovati z lastnim življenjem. Saj, bilo je na tem svetu vse preveč takih, ki so tudi najčistejše daritve prostodušno spreminjali v prazne menice. Nič jim ni bilo sveto in vedli so se, kot da človek v sebi ne bi imel vrednosti, s katero bi lahko plačal.

S tem se pa ni mogla sprijazniti.

Ni se želela dati za nič, ki je zeval okoli nje, kot bi bila to edina usta sveta.

Usta, ki žrejo in žrejo in žrejo.

Ker to preprosto ni smelo biti tako ... Morala so biti še druga usta, ki niso bila vražja, pa tudi ne božja, temveč povsem običajna, vsakdanja, zemeljska, prepolna rodovintne slin in pomladnega zadaha, usta za jutranje kašljanje in večerno zehanje, pa tudi za srčne vzdihne in ljubeče poljube. Morala so biti, da, sicer vse to tu res ni imelo več smisla in tudi ni bilo upanja, da se bo ravnovesje kdaj spet vzpostavilo.

Upravitelj je tudi še po tem, ko jo je pisar bil spustil v prostrano kletko njegove pisarne, negiben sedel za mizo in nemo zrl v kartoteko. Zunanja svetloba, ki je medlo presevala skozi zaledenele šipe na velikih oknih, mu je osvetljevala le eno lice in izrisovala lep profil moškega, ki je zatopljen v samo njemu znano skrb. Mir, ki je tako puhtel okoli njega, je bil sicer popolno nasprotje tistega, kar je pričakovala, toda to seveda ni pomenilo, da so bile zle slutnje odveč. Kvečjemu nasprotno, odločal se je s preudarkom in dlje, kot mu je bilo v navadi, to pa je bilo le še eno slabo znamenje. A kaj bi bila lahko sploh zagrešila – tega še zmeraj ni vedela in niti ni znala ugibati. Zato je pač stala tu sredi skrbno zlošččenega parketa, pod velikim bakrenim lestencem, v katerega so bili lani namestili električne luči, in čakala. Bili so to spet negotovi trenutki v njenem življenju, a srce ji ni utripalo hitreje in tudi dih ji ni zastajal – bila je tudi sama zdaj čudno mirna in je bila pripravljena na vse.

»No,« je naposled le dvignil glavo in jo pogledal iz sence, tako da mu ni dobro videla v oči. »Gospa Jurša,« je izrekel z zamolklim glasom, kot bi prebral s seznama in bi bil torej pred njo že kdo na vrsti. »Pogovoriti se morava,« je potem čez čas dodal. »Saj nabralo se je že res veliko takega, kar nas skrbi,« je preložil list v fasciklu in se za nekaj dolgih trenutkov spet zazrl vanj. »A če začneva pri slednjem,« se je nato le odločil. »Nedopustno je, da kljub upravni okrožnici in opozorilom bolj vestnega osebja še naprej delite hrano iz naše intendanture,« je povzdignil glas. »Zabeleženih imam tu samo za ta mesec pet izpričanih primerov, sklepam pa seveda lahko, da se je to zgodilo še večkrat,« je zdaj obrnil glavo in jo pogledal z osvetljenim obrazom. »Vi pa bi po vseh teh letih službe že morali vedeti, kaka smo mi to hiša, komu je naša skrb namenjena, kdo nas financira in